

Marking Scheme
Strictly Confidential
(For Internal and Restricted use only)
Secondary School Examination, 2026 (2nd Board Examination)
SUBJECT NAME : Marathi
(Q.P. CODE / Set No. 009/8)

General Instructions: -

1	You are aware that evaluation is the most important process in the actual and correct assessment of the candidates. A small mistake in evaluation may lead to serious problems which may affect the future of the candidates, education system and teaching profession. To avoid mistakes, it is requested that before starting evaluation, you must read and understand the spot evaluation guidelines carefully.
2	“Evaluation policy is a confidential policy as it is related to the confidentiality of the examinations conducted, evaluation done and several other aspects. Its leakage to public in any manner could lead to derailment of the examination system and affect the life and future of millions of candidates. Sharing this policy/document to anyone, publishing in any magazine and printing in Newspaper/Website, etc. may invite action under various rules of the Board and IPC.”
3	Evaluation is to be done as per instructions provided in the Marking Scheme. It should not be done according to one’s own interpretation or any other consideration. Marking Scheme should be strictly adhered to and religiously followed. However, while evaluating, answers which are based on latest information or knowledge and/or are innovative, they may be assessed for their correctness otherwise and due marks be awarded to them. In Class-X, while evaluating two competency-based questions, please try to understand given answer and even if reply is not from marking scheme but correct competency is enumerated by the candidate, due marks should be awarded.
4	The Marking scheme carries only suggested value points for the answers. These are in the nature of Guidelines only and do not constitute the complete answer. The students can have their own expression and if the expression is correct, the due marks should be awarded accordingly.
5	The Head-Examiner must go through the first five answer books evaluated by each evaluator on the first day, to ensure that evaluation has been carried out as per the instructions given in the Marking Scheme. If there is any variation, the same should be zero after deliberation and discussion. The remaining answer books meant for evaluation shall be given only after ensuring that there is no significant variation in the marking of individual evaluators.
6	Evaluators will mark (✓) wherever answer is correct. For wrong answer CROSS ‘X’ be marked. Evaluators will not put right (✓) while evaluating which gives an impression that answer is correct and no marks are awarded. This is most common mistake which evaluators are committing.
7	If a question has parts, please award marks on the right-hand side for each part. Marks awarded for different parts of the question should then be totaled up and written in the left-hand margin and encircled. This may be followed strictly.
8	If a question does not have any parts, marks must be awarded in the left-hand margin and encircled. This may also be followed strictly.
9	If a student has attempted an extra question, answer of the question deserving more marks should be retained and the other answer scored out with a note “Extra Question” .
10	No marks to be deducted for the cumulative effect of an error. It should be penalized only once.

11	A full scale of marks _____ (example 0 to 80/70/60/50/40/30 marks as given in Question Paper) has to be used. Please do not hesitate to award full marks if the answer deserves it.
12	Every examiner has to necessarily do evaluation work for full working hours i.e., 8 hours every day and evaluate 20 answer books per day in main subjects and 25 answer books per day in other subjects (Details are given in Spot Guidelines). This is in view of the reduced syllabus and number of questions in question paper.
13	Ensure that you do not make the following common types of errors committed by the Examiner in the past :- • Leaving answer or part thereof unassessed in an answer book. • Giving more marks for an answer than assigned to it. • Wrong totaling of marks awarded on an answer. • Wrong transfer of marks from the inside pages of the answer book to the title page. • Wrong question wise totaling on the title page. • Wrong totaling of marks of the two columns on the title page. • Wrong grand total. • Marks in words and figures not tallying/not same. • Wrong transfer of marks from the answer book to online award list. • Answers marked as correct, but marks not awarded. (Ensure that the right tick mark is correctly and clearly indicated. It should merely be a line. Same is with the X for incorrect answer.) • Half or a part of answer marked correct and the rest as wrong, but no marks awarded.
14	While evaluating the answer books if the answer is found to be totally incorrect, it should be marked as cross (X) and awarded zero (0) Marks.
15	Any unassessed portion, non-carrying over of marks to the title page, or totaling error detected by the candidate shall damage the prestige of all the personnel engaged in the evaluation work as also of the Board. Hence, in order to uphold the prestige of all concerned, it is again reiterated that the instructions be followed meticulously and judiciously.
16	The Examiners should acquaint themselves with the guidelines given in the “Guidelines for Spot Evaluation” before starting the actual evaluation.
17	Every Examiner shall also ensure that all the answers are evaluated, marks carried over to the title page, correctly totaled and written in figures and words.
18	The candidates are entitled to obtain photocopy of the Answer Book on request on payment of the prescribed processing fee. All Examiners/Additional Head Examiners/Head Examiners are once again reminded that they must ensure that evaluation is carried out strictly as per value points for each answer as given in the Marking Scheme.
19	If a candidate attempts both alternatives/options in a question where only one option/alternative is required to be attempted, the Evaluator shall award marks in both the options. The system will take the higher of two scores and disregard the other response.
20	In a question having two options/alternatives, if a candidate has attempted only one, then the evaluator shall mark “NA” (Not attempted) against the option that has not been attempted by the candidate.

MARKING SCHEME
MARATHI (Subject Code-009)
(PAPER CODE : 8) (M08009)

Time : 3 Hrs.

Marks : 80

Q.No.	EXPECTED OUTCOMES/VALUE POINTS	Marks
	सर्वसाधारण सूचना :	
1.	या प्रश्नपत्रिकेत-अ, ब, क, ड असे चार विभाग आहेत.	
2.	सर्व विभाग आवश्यक आहेत.	
3.	यथाशक्य सर्व विभागांची उत्तरे क्रमाने यावीत.	
4.	एकाच विभागातील सर्व प्रश्नांची उत्तरे क्रमानेच यावीत.	
	विभाग -‘अ’ - वाचन व आकलन – 15 गुण	
प्रश्न 1.	खालील उतारा काळजीपूर्वक वाचा व त्यावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
प्रश्न 1.	उतारा वाचून त्याआधारे खालील प्रश्नांची उत्तरे पर्यायांमधून निवडा. (कोणतेही 5)	5x1=5
	(a) (i) (C) आनंदवन परिवार (ii) (B) उमदे (iii) (C) मुक्तांगण (iv) (D) कुष्ठरुग्णांसाठी संस्था (v) (B) पु.ल. देशपांडे (vi) (A) छोटे थिएटर	
	(b) दिलेल्या गद्य उताऱ्याच्या आधारे पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) (i) गरजूंना दान करताना आपल्या दानशूरपणाचा डंका वाजणार नाही, याची पु.लं. नी काळजी घेतली. (ii) ‘दंडार’ या नाट्यप्रकारात भूमिका करण्यापासून ते दिग्दर्शन, मेकअप, नेपथ्य सारी कामे कुष्ठरोगीच करीत. (iii) आनंदवनातील कुष्ठरुग्ण, अंध, अपंग, मूकबधिर मुले यांच्यातील सुप्त कलागुणांना वाव देऊन त्याचा आविष्कार घडविण्यासाठी मुक्तांगणची निर्मिती झाली. (iv) कुष्ठरोगी आनंदवनातच पौराणिक, ऐतिहासिक नाटके करीत.	3x1=3
प्रश्न 2.	कविता वाचून त्यावर आधारित प्रश्नांच्या उत्तरांचा योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही 4)	4x1=4
	(a) (i) (B) तेजाचा (ii) (C) काळाच्या (iii) (D) मानवतेचा (iv) (C) पाऊस भरल्या नभाकडे (v) (C) धरेचे	
	(b) कवितेच्या आधारे खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) (i) प्रयत्न केल्यानंतर सूर्यफुलाच्या बागा फुलणार आहेत. (ii) समृद्धीच्या नद्या वहात याव्यात. (iii) कवि तरुणाला काट्यांमधल्या वाटांमधून चालत जायला सांगत आहे.	3x1=3

	(iv) पहाट घेऊन येणाऱ्या तरुणाने कणाकणाला उजेड देऊन पृथ्वीचे दिव्य ललाट उजळ करण्यास सांगितले आहे. (v) तरुणाने डोंगर, सागर, फत्थर यांना सुवर्णसुंदर करावे.	
	विभाग - 'ब' - व्याकरण - 20 गुण	
प्रश्न 3.	(a) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) (i) (B) झाड (ii) (A) विशेषण (iii) (B) सर्वनाम (iv) (B) करिता (v) (D) क्रियाविशेषण अव्यय (b) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) (i) भविष्यकाळ (ii) तिला अंधाराची खूप भीती वाटेल./तिला अंधाराची खूप भीती वाटत राहील./तिला अंधाराची खूप भीती वाटली असेल./तिला अंधाराची खूप भीती वाटत असेल. (iii) जत्रेमुळे गावात गर्दी होते./जत्रेमुळे गावात गर्दी झाली आहे./जत्रेमुळे गावात गर्दी होत आहे./जत्रेमुळे गावात गर्दी होत असते. (iv) रश्मी काम संपल्यावर घरी गेली./रश्मी काम संपल्यावर घरी गेली होती./रश्मी काम संपल्यावर घरी जात होती./रश्मी काम संपल्यावर घरी जात असे. (c) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) (i) प्रश्नार्थक वाक्य (ii) आज गावी जाणे गैरसोयीचे आहे. (iii) सुखदा, आई बरोबर जा (iv) अरेरे! मी तुझा डबा आणावयास विसरले! (d) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) (i) (B) भिंत (ii) शेतात गाई / गायी आहेत (iii) टाळ्या	4x1=4 3x1=3 3x1=3 2x1=2
प्रश्न 4.	(a) सूचनेप्रमाणे उत्तर लिहा. (कोणतेही 2) (i) (D) देखावा (ii) (C) गीत (iii) (D) लांडोर (b) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) (i) (C) विजय = यश (ii) (C) पाणी (iii) (D) लढाई (c) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) (i) (C) मोठा x लहान (ii) (B) गरम (iii) (C) पिता (d) सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2) (i) (B) अडाणी (ii) (D) समाहार द्वंद्व समास (iii) (B) अव्ययीभाव समास	2x1=2 2x1=2 2x1=2 2x1=2

	विभाग - 'क' - पाठ्यपुस्तकावर आधारित -30 गुण	
प्रश्न 5.	(a) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 3) (i) पु. ल. देशपांडे व सुनीताबाईंनी लेखकाला शाल भेट दिली. (ii) अब्दुल तपोवनामध्ये संक्रान्त आणि ज्येष्ठ पौर्णिमेला जात असे. (iii) रेखामावशीच्या पावलांचा रंग चंदेरी / सिल्व्हर प्रिंटस् उमटला होता. (iv) डॉ. माशेलकरांनी त्यांची आई, त्यांचे शिक्षक व त्यांच्या शाळेला 'संस्कार केंद्र' म्हटले आहे. (v) कादंबरी ही कथेची थोरली बहीण होय. (b) खालील वाक्यांतील रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरून वाक्य पुन्हा लिहा. (कोणतेही 3) (i) नाही रे बाळा, तू उत्तम <u>नागरिक</u> आहेस. (ii) पण इथले शिक्षक मात्र <u>मनाने</u> खूप श्रीमंत होते. (iii) कुटुंबाचा मात्र माझ्या <u>डाएटच्या</u> बाबतीतला उत्साह अवर्णनीय होता. (iv) सत्कार करण्याएवढे मी काय केले आहे <u>तपोवनासाठी</u> ? (v) <u>शालींच्या</u> वर्षावाखाली त्यांची शालीनता कधी हरवली नाही. (c) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 40 ते 50 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही 1) (i) कवितेचे रूप छोटेसे, आटोपशीर असते. कमी शब्दांत मोठा आशय व्यक्त होतो, हे वैशिष्ट्य. यमक, अनुप्रास इ. शब्दालंकार हे बाह्यरूप आणि उपमा, उत्प्रेक्षा, रूपक इ. अर्थालंकारांमुळे कविता अधिक अर्थपूर्ण होते. कवितेची शब्दरचना अर्थपूर्ण व चपखल असते. कल्पनांचा सुंदर आविष्कार कवितेत असतो. संगीतकारांनी स्वरसाज चढविल्यानंतर तिचे गाण्यात रूपान्तर होते. (ii) आईवडील नसल्यामुळे निरंजन दूरच्या मावशीकडे गावापासून दूर रहात होता. मावशीची परिस्थिती सामान्य असल्यामुळे तो वार लावून जेवायचा. दूपारी एकाच्या घरी जेऊन तेथून शाळेत जाई. संध्याकाळी मावशीकडे जे मिळेल ते खाई. सकाळी लवकर उठून गोठ्यातली कामे करून अभ्यास करे. त्याच्या वह्या-पुस्तकांचा खर्च भडसावळे गुरुजी करीत. पहिला नंबर असेपर्यंत सारा खर्च व वार लावून देईन असे त्यांनी सांगितल्यामुळे तो झटून अभ्यास करीत असे. (iii) पृथ्वीच्या वातावरणातील दूषितपणा कमी करण्यासाठी आपण वृक्षसंवर्धन करणे, सायकल वापरणे, जवळच्या ठिकाणी जाण्यासाठी वाहनाचा वापर न करता चालत जाणे, वैयक्तिक वाहनांऐवजी सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेचा अधिकाधिक वापर करणे, त्यासाठी आपली जीवनशैली बदलणे, पर्यावरण संवर्धनाचे महत्त्व पटवून देणे इ. करू शकतो. टीप : धडा व लेखक यांचा उल्लेख आवश्यक. शुद्धलेखनाला अनुसरून गुणदान करावे. (d) कंसात दिलेल्या वाक्प्रचारांचा खालील वाक्यांमधील योग्य त्या ठिकाणी वापर करून वाक्य पुन्हा लिहा. (i) शहरातील मुलांना जागेअभावी मैदानी खेळ खेळण्यास <u>वाव नसतो</u>. (ii) तो भयंकर अपघात पाहून माझ्या अंगावर <u>काटा उभा राहिला</u>. (iii) खेळतांना चेंडूमुळे खिडकीची काच फुटलेली पाहून काकांच्या <u>अंगाचा तीळपापड झाला</u>. (iv) कार्यालयीन कामकाजाची वेळ संपल्यामुळे त्याने खूप <u>आर्जव करूनही</u> काही उपयोग झाला नाही.	3x1=3 3x1=3 1x3=3 5x1=5

	(v) मुसळधार पावसामुळे चिंब भिजलेल्या कुत्र्याची मला कीव आली.	
प्रश्न 6.	(a) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) (i) कवीचे हात दारिद्र्याकडे गहाण राहिले आहेत. (ii) घराघरांतून तेज नवा अवतार घेऊन जन्म घेते. (iii) सीमेवर लढणाऱ्या सैनिकाच्या विजयाची दौड कवयित्रीला डोळे भरून पहावयाची आहे. (iv) वनामध्ये वणवा लागल्यावर पाडसाच्या काळजीने हरिणी चिंतीत होते. (v) दुःख पेलून कसे जगावे, हे कवी जगाच्या/दुनियेच्या शाळेत शिकले. (vi) संत नामदेवांनी परमेश्वराला मेघ म्हटले आहे. (b) खालील वाक्यांतील रिक्तस्थानां जागी योग्य शब्द भरून वाक्य पुन्हा लिहा. (कोणतेही 4) (i) (B) फुलामुलांतून हसतो <u>श्रावण</u> (ii) (C) काय करावे कळेना, नाही <u>कष्टाचे</u> सामर्थ्य (iii) (B) धेनु <u>हुंवरत</u> धांवे।। (iv) (D) हस्त <u>शुभंकर</u> हवा एकदा (v) (B) हे <u>हात</u> माझे सर्वस्व (c) खालीलपैकी कोणत्याही एका काव्यपंक्तीचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही 1) (i) संदर्भ : कवयित्री इंदिरा संत 'औक्षण' या कवितेत सीमेवर लढाईसाठी जाणाऱ्या जवानाला उद्देशून ही ओळ लिहितात. स्पष्टीकरण : सीमेवर लढण्यासाठी जाणाऱ्या सैनिकाबद्दल अपार आदर, कौतुक, अभिमान या सर्व भावना त्या व्यक्त करतात. त्याच्या पराक्रमापुढे आपण अगदी सामान्य आहोत. आपण त्याला काही देऊ शकत नाही. परंतु त्याच्या विजयासाठी औक्षण करून, त्याला ओवाळून त्याला निरोप देऊ शकतो. डोळ्यातील आसवांच्या ज्योतीने दीनदुबळे सामान्य देशवासी एवढेच करू शकतात, अशी खंत कवयित्री व्यक्त करते. आशयसंपन्न, भावपूर्ण शब्दरचना आहे. (ii) संदर्भ : 'स्वप्न करू साकार' या कवितेत कवी किशोर पाठक देशाच्या उज्ज्वल भविष्याचे स्वप्न रेखाटतात. स्पष्टीकरण – या देशामध्ये सुंदर निसर्ग, सुपीक, समृद्ध शेती, विपुल उद्योगधंदे, त्यातून येणारी श्रमप्रतिष्ठा इ. चे वर्णन करून भारताच्या भविष्याचे एक सुंदर स्वप्न साकार करतात. देशामध्ये देव, धर्म, जाती, पंथ यांच्या मध्ये विविधता असूनही एकी आहे. या एकीच्या बळावर आम्ही उत्क्रांती घडवून आणू, हा प्रचंड आत्मविश्वास कवी समर्थपणे या कवितेमध्ये व्यक्त करतात. टीप : विद्यार्थ्यांनी संदर्भासहित स्पष्टीकरण स्वतःच्या शब्दांत पूर्ण मुद्यांच्या आधारे लिहिले असल्यास पूर्ण गुणदान करावे. शुद्धलेखनाच्या आधारे गुणदान करावे.	4x1=4 4x1=4 1x3=3
प्रश्न 7.	पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) (i) मराठीतील 'अत्तर' हा मूळ शब्द 'इत्र' आणि तो अरबी भाषेतून आला आहे.	5x1=5

	(ii) 'मोठे होत असलेल्या मुलांनो' या पाठाच्या लेखकाचे नाव डॉ. अनिल काकोडकर असे आहे. (iii) 1938 साली अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन मुंबई येथे भरले होते. (iv) वाकमध्ये काम करताना लेखकाने वरिष्ठांकडे एक वेल्डर व एक फोरमन यांची केली. (v) मराठीतील 'आग' हा संस्कृतमधील 'अग्नि' शब्दापासून आला आहे. (vi) भारतातील अणुसंशोधनाचा पाया होमी भाभा यांनी घातला. (vii) व्युत्पत्ती कोशाचे पहिले प्रकाशन 1946 साली झाले.	
	विभाग - 'ड' लेखन -15 गुण	
प्रश्न 8.	(a) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 120 ते 150 शब्दांत निबंध लिहा. निबंध आवश्यक मुद्दे - आकर्षक सुरुवात व परिणामकारक शेवट, विषयविस्तार, विषयज्ञान, तर्कशक्ति, उपयोजन कौशल्य, मुद्देसूद लेखन, योग्य विरामचिन्हांचा वापर, प्रमाणलेखनाच्या नियमांनुसार लेखन, काव्यपंक्ति, वाक्यप्रचार, म्हणींचा सुयोग्य वापर इत्यादी मुद्द्यांचा सारासार विचार करून गुणदान करावे. कथा आवश्यक मुद्दे - कथेला समर्पक शीर्षक, आकर्षक प्रारंभ व समर्पक शेवट, ओघवती भाषाशैली, उत्कंठावर्धक मांडणी, मुद्देसूद मांडणी, कल्पकता, रंजकता, संवाद व विरामचिन्हांचा यथायोग्य वापर इत्यादी मुद्द्यांचा सारासार विचार करून गुणदान करावे. (b) खालील विषयावर पत्र लिहा. (लिफाफा आवश्यक) (कोणतेही 1) आवश्यक मुद्दे - दिनांक - पत्राच्या सुरुवातीला वरच्या डाव्या कोपऱ्यात लिहावा. मायना - ज्यांना पत्र पाठवायचे त्यांना डावीकडे अभिवादनासह संबोधित करावे. विषय - मोजक्या शब्दांत लिहावा. मजकूर - मजकूर विषयाशी संबंधित त्रोटक व नेमका असावा, समर्पक, मुद्देसूद रचना असावी. भाषा व्यावहारिक व भारदस्त असावी. शेवट व समारोप - पत्राचा शेवट करताना डावीकडील खालच्या कोपऱ्यात पत्र पाठविणाऱ्याचे नाव, पत्ता असावा. पत्रलेखनात दोन्ही पत्ते, दिनांक, विषय या सर्व गोष्टी पत्राच्या डाव्या बाजूलाच असाव्यात. टीप - लिफाफा आवश्यक (हे पत्रलेखन आहे. ई-मेल नाही. त्यामुळे पत्र लिहिल्यानंतर शेवटी ई-मेल लिहिला नसेल, तरी चालेल.) गुण विभागणी - दिनांक व मायना - 1 गुण. विषय - 0.5 गुण. मजकूर - 2 गुण. शेवट व समारोप - 0.5 गुण. लिफाफा - 1 गुण. (c) खालील दिलेल्या विषयावर जाहिरातलेखन करा. (कोणतेही 1) आवश्यक मुद्दे - • आकर्षक मजकूर • साधी, सोपी आकर्षक, स्पष्ट, ओघवती भाषा • ग्राहकांच्या मनात विश्वासाहता	1X5=5 1X5=5 1X5=5

	• वेचक, अर्थपूर्ण • वाचकांशी संवाद साधणारी मांडणी इत्यादी मुद्द्यांचा सारासार विचार करून गुणदान करावे.	
	- o O o -	